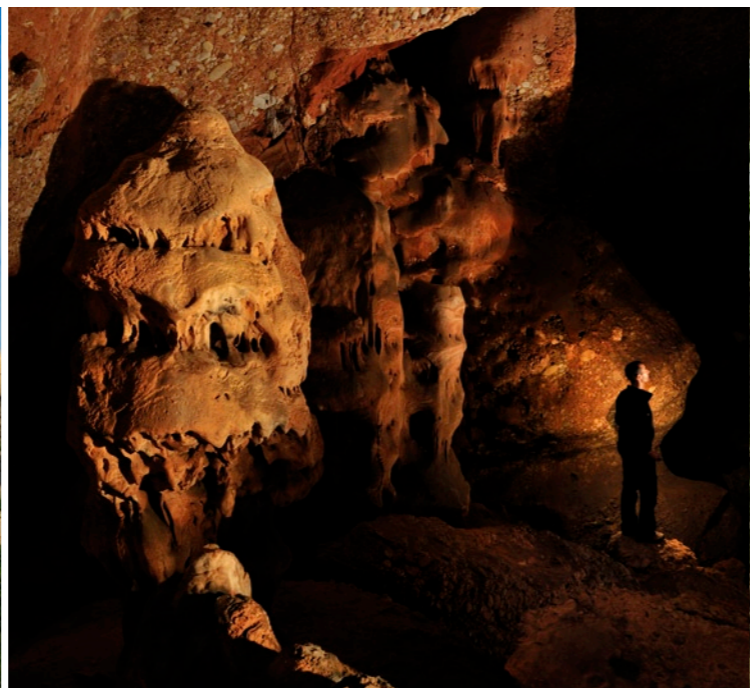

10 JOIES

MONTSERRAT ÉS UN MASSÍS MAJESTUÓS DE BONYS IRREGULARS QUE TREU EL NAS ENMIG DE LES PLANES I ES VEU DES DELS CIMS DE MIG PAÍS. DES DE LA DISTÀNCIA EMET UN HALO MÍSTIC, AMB LA SEVA APARENÇA SUGGESTIVA. PERÒ ÉS QUAN ENS HI APROPEM QUE ENS ENAMORA: AL SEU INTERIOR, S'HI AMAGUEN CENTENARS DE JOIES FORJADES A CÒPIA DE MIL·LENNIS. NOSALTRES US N'OFERIM DEU, UN PETIT TAST D'UN PARC NATURAL MÀGIC.

Text **Juan Carlos Borrego** Fotografia **Albert Lleal**

NATURALS de MONTSERRAT

1

EL CAMÍ VELL DE COLLBATÓ

L'ACCÉS MÉS FASCINANT AL COR DEL MASSÍS

El camí vell de Collbató menava viatgers, traguers i pelegrins cap al cor de Montserrat pel vessant de solana de la muntanya. Fins al segle XVIII era la ruta més usada per accedir al monestir, sobretot per les cavalleries. Encara conserva vestigis en algun tram del seu antic empedrat com a mostra del seu passat més gloriós que el camí nou, que es desvia per les coves del Salnitre i la Santa Cova evitant el costerut sender cap al pla de Sant Miquel, li va sostreure.

Al llarg de les llaçades del camí veurem l'original aspecte geològic de Montserrat, una vegetació on predominen els matolls i arbustos aromàtics en obstinada colonització sobre el crostó de roques, descarnat i erm. No ens serà difícil imaginar-nos-hi les corrues de pelegrins panteixant pel sender, fent rotllanes per pregar si els agafava l'hora de l'àngelus, demanant a la Moreneta amb les seves pregàries a punta d'alba un últim esforç, o resant un rosari quan albiraven el monestir en la davallada final des de Sant Miquel. ◀

2

LA CANAL DE LA FONT DE LA LLUM

UN TORRENT INOBLIDABLE PER ON REGALIMA L'AIGUA

L'orografia de la cara nord del massís, esquerra, obaga i vertical, i l'acció erosionant de l'aigua, ha forjat un seguit de torrenteres eixutes, fosques i pronunciades que, quan plou, baixen amb estrèpit a la recerca de la llera del Llobregat. És una de les estampes clàssiques i ineludibles de la muntanya. Aquestes torrenteres reben el nom de *canals*, algunes de les quals són vies de pas per entrar al cor del massís. Aquest és el cas de la canal de la Font de la Llum. Aproximar-s'hi és una experiència inoblidable. Se surt del monestir de Santa Cecília per prendre el GR-172 que travessa el massís pel nord. El camí passa entre alzinars atapeïts, salva rieres de lleres descarnades —algunes grimpan—, s'arramba a la paret i entra de ple a la boca de la canal. A partir d'aquí, si volem triscar pels terrenys sorprenents del bosc humit i inclinat, cal caminar per on regalima l'aigua fins arribar al bell centre del massís. ◀

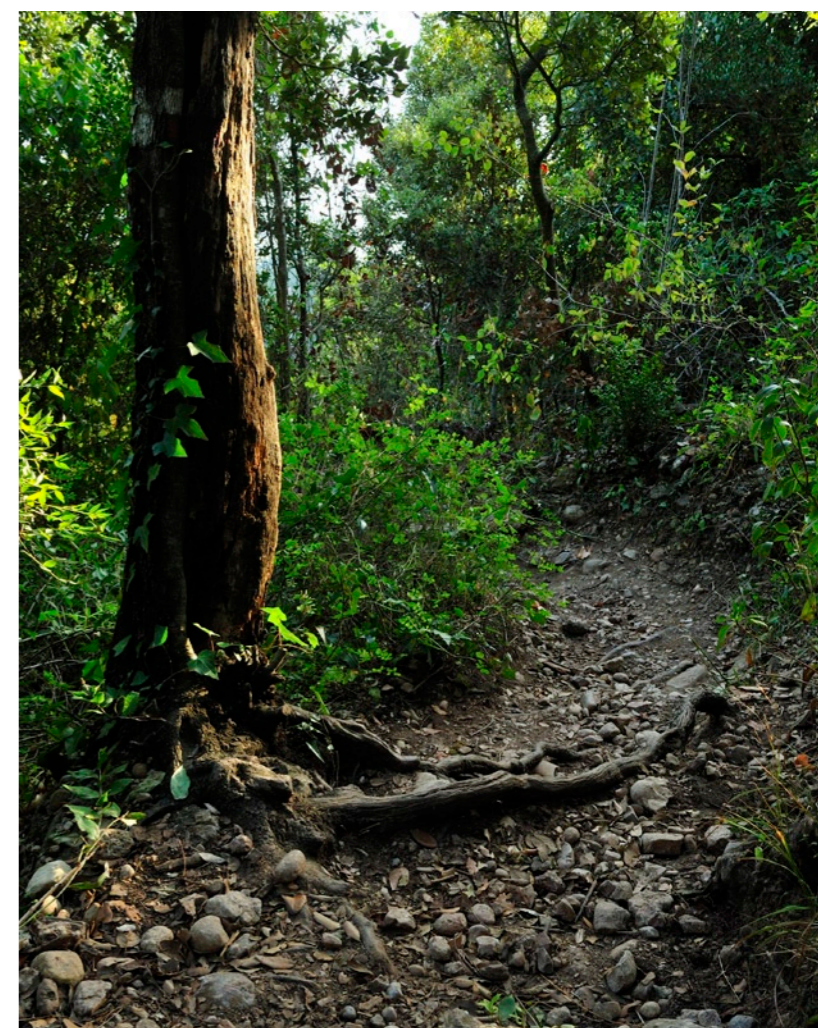
3

L'ALZINAR MEDITERRANI

UN BOSC BALSÀMIC AMB CENTENARS DE REVOLTS

El bosc més característic de Montserrat és l'alzinar mediterrani, dens i ombrívol, format per un seguit d'arbustos i lianes que el fan pràcticament impenetrable, i un estat herbari escàs perquè hi escasseja la llum sota les capçades poderoses. L'arbre dominant és l'alzina, i l'acompanyen lianes com l'arítjol o el lligabosc mediterrani i arbustos com la roja, l'aladern, l'esperguera i el galzeran. Clapes i clapes de capçades arrodonides cobreixen les capçaleres dels torrents fins als peus dels roquissars, on cedeix el terreny als avellaners, tells o blades.

Cal fer una passejada pel camí de l'Arrel [imatge dreta], sobretot en direcció a Can Maçana sortint des de Santa Cecília. Notarem com el bosc ens tanca amb el seu brancatge cobert de molsa, la llum s'esvaeix a poc a poc en el terra moll on habiten les falgueres, les canals s'obren pas ombrívols i una forta aroma de gla i de fulles xopes ens inunda els pulmons. ◀

LA VIA DE L'ELEFANT

PARETS D'ESCALADA AMB FORMES ANIMALS

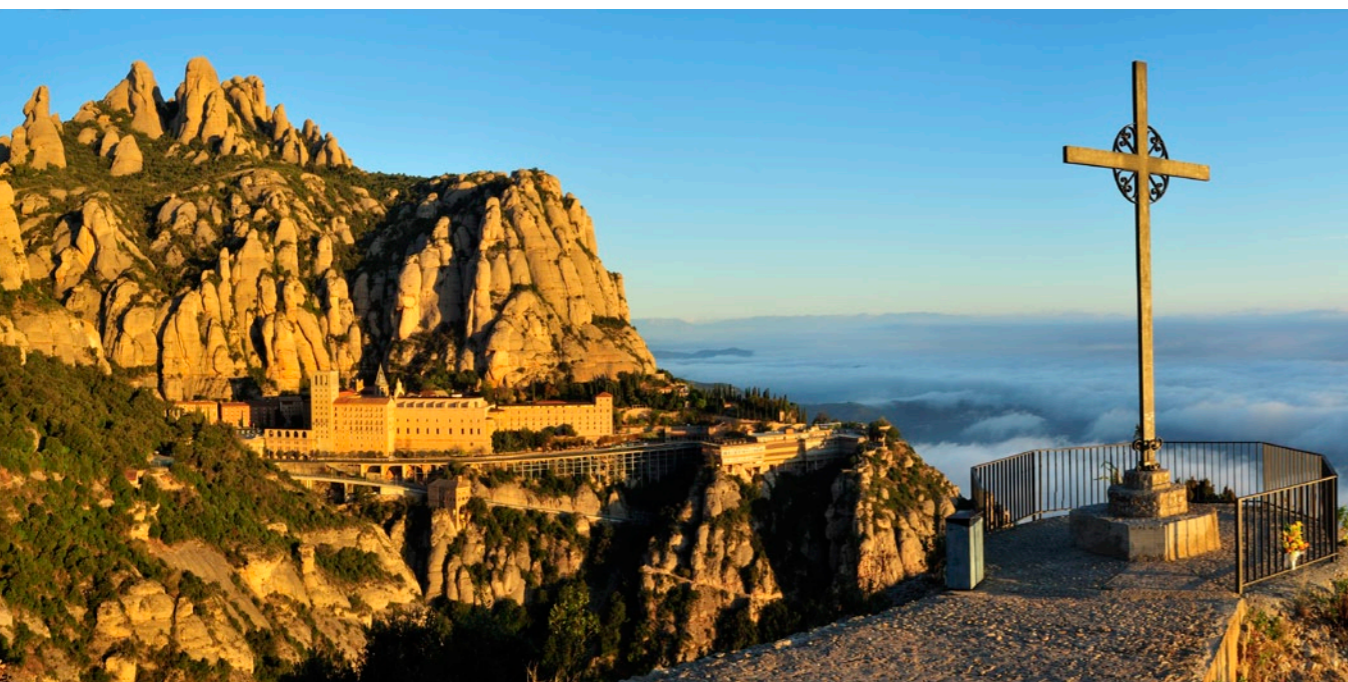
Montserrat és la gran escola d'escalada del nostre país. La seva proximitat a una àrea metropolitana com Barcelona i les variades dificultats del rocam de conglomerat dels seus cingles, agulles i parets, han seduït els amants de la verticalitat. La regió de Tebaida, situada als contraforts de ponent del monestir, enlairada en el NE del massís, té alguns dels emblemes més destacats de l'escalada montserratina, tant per la seva peculiar fesomia, com pel grau de dificultat. Sempre tenint com a base l'ermita de Sant Benet, reconvertida en refugi d'escaladors, les vies d'escalada s'amunteguen com les figures pètries del relleu del massís. La Mòmia, el Cavall Bernat, els Flautats..., però si cal destacar-ne una, aquesta és l'Elefant, una escalada clàssica força concorreguda per la seva relativament assequible dificultat. Elevar-se per les seves parets amb 150 metres de desnivell durant un parell d'hores bé paga la pena per la sensació de llibertat i el paisatge que guanyen els ulls, unes panoràmiques només reservades als ocells. ◀

BALMES AMB HISTÒRIA

COVES SILENCIOSES APTES PER A ERMITANS

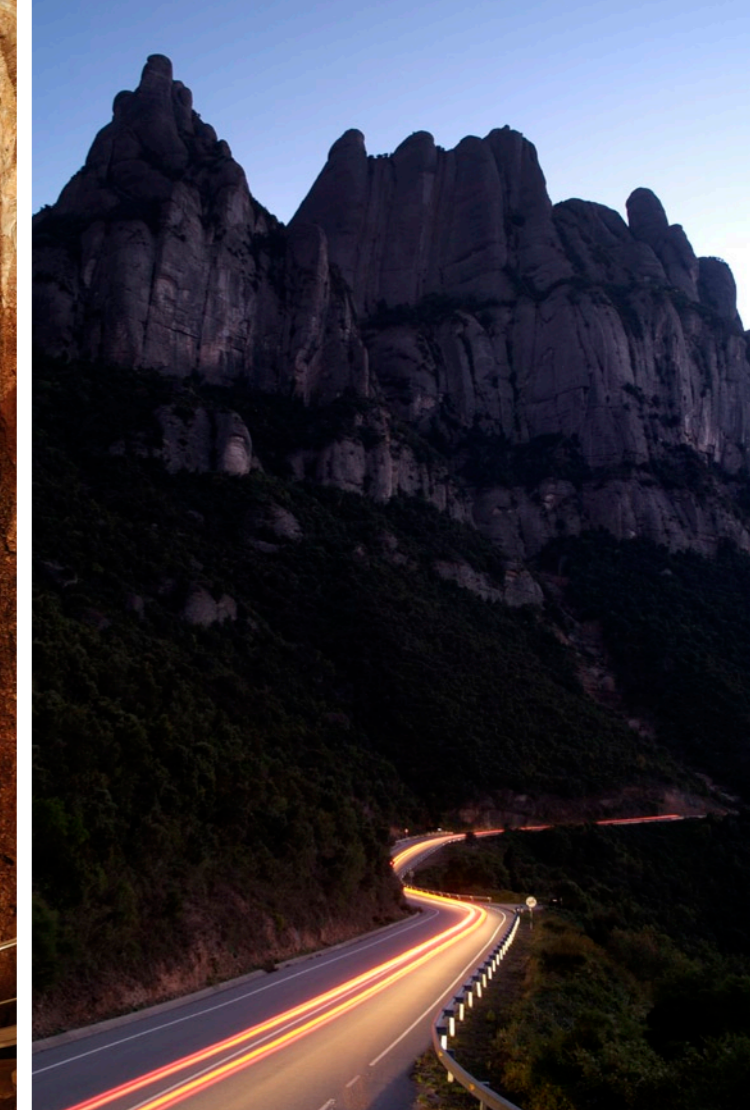
La formació geològica del massís a base de conglomerat de ciment calcari i còdols sedimentaris i la presència d'acumulacions horitzontals d'argiles més toves, ha originat una sèrie de cavitats per dissolució càrstica de la roca: les coves, les balmes i els avencs. Algunes d'aquestes coves tenen la seva història. Qui més càrrega històrica arrossega és la Santa Cova, on diu la llegenda que es va aparèixer la imatge de la Mare de Déu, o la Cova Gran i la Cova Freda [fotografia esquerra], on s'ha trobat ceràmica decorada del neolític. D'altres, com algunes balmes, han servit de refugi per a la vida ascètica, una de les constants en la muntanya. Santa Caterina n'és una, però les més conegudes són el conjunt eremític de Sant Onofre i Sant Joan, que es va construir aprofitant una balma encarada a migjorn, on els dies clars es poden veure les Balears. Fent una ullada al complex, restaurat fa poc, ens farem una idea de l'austeritat de la vida eremítica. Els ermitans es dedicaven a l'oració i la lectura espiritual, i en les hores de temps lliure conreaven els seus horts, on plantaven verdures, flors, herbes medicinals i arbres fruiters. Tenien una capella amb altar, retaule i campaneta, un estudi, un dormitori, una cuina, una rebost i una cisterna —també excavada a la roca—, on recollien l'aigua de la pluja. ◀

EL MIRADOR DE SANT MIQUEL

LA MILLOR PANORÀMICA SOBRE ELS NÚVOLS

Paga la pena agafar la pista pavimentada que surt del funicular de Sant Joan cap a l'ermita de Sant Miquel. Ensumarem de seguida l'aroma fresca de l'alzinar embolcallats en l'esforç de la pujada. Aturats a la cruïlla que mena al mirador de Sant Miquel, cap allà ens encaminarem tot respirant els efluvís de les herbes aromàtiques del lloc, assolellat i enturonat a 774 m. La creu ens barrarà el pas, o millor dit, ens salvarà de caure per l'estimball dels Ecos de la Cova, un tallat impressionat que baixa fort cap a la Santa Cova, encastada a la paret. Les vistes són un privilegi: el Llobregat és la pell premsada d'una serp que juga entre les viles, els ponts i els conreus en direcció al Prat, mentre nosaltres seiem a terra per, de tant en tant, aixecar la vista per gaudir d'algunes de les muntanyes més emblemàtiques del país: en primer terme la Mola de Sant Llorenç del Munt, rere seu el Matagalls de Verdaguer i al fons, els Pirineus, un horitzó ben blanc a l'hivern. ◀

LA CABRA SALVATGE

EQUILIBRISTES A LES ZONES MÉS AÏLLADES

La cabra salvatge (*Capra pyrenaica hispanica*) torna a destacar damunt dels roquissars i les parets de Montserrat, amb el seu cap armat de banyes i els seus salts d'equilibrista. Extingida al massís després de l'esgarrifós incendi del 1986, aquest ungulat endèmic de la península Ibèrica es va reintroduir a partir del 1995 amb èxit amb exemplars provinents del Parc Natural dels Ports, mantenint una equilibrada població al voltant dels 120 i 150 individus. No és difícil, sobretot pels escaladors i els excursionistes que freqüenten les zones més aïllades, trobar-se femelles amb cries durant l'estiu, o mascles isolats pasturant sota l'aixopluc dels alzinars. Són animals atlètics i robustos, d'un pelatge ocre i amb taques negres repartides per tot el cos. Accepten una certa aproximació, però en general fugen ràpidament, la qual cosa significa que una trobada ocasional pot esdevenir plenament màgica: és com si les fades del bosc es deixessin veure en ple conjur. ◀

L'ORELLA D'ÓS I LA VEGETACIÓ RUPÍCOLA

PLANTES ÚNIQUES QUE CONQUEREIXEN LES ROQUES

La roca és una de les superfícies on la vida vegetal ho té més difícil per arrelar. A Montserrat cal afegir a més l'escassa pluviometria i la gran oscil·lació tèrmica, sobretot als cims i a les parets assolellades. Però fins i tot la paret més llisa ofereix esquerdes on s'instal·len les plantes rupícoles, colonitzadores d'aquest ambient inhòspit de concavitats i ombres, on destaca l'emblemàtica orella d'ós (*Ramonda myconi*), una relíquia del Terciari que té com a límit més meridional el massís de Montserrat. Pertany a la família tropical de les gesneriàcies i s'entossu-deix a viure a casa nostra tot recordant-nos el passat de clima més humit i càlid de la península Ibèrica. Se la pot trobar a les fissures dels cingles de la cara nord, com la canal de Sant Jeroni, la de la Font de la Llum, la del Pou del Gat o sota el coll de l'Albarda Castellana, a la cara sud. Una altra planta endèmica és la corona de reina (*Saxifraga callosa*), oculta gairebé sempre al vessant nord. ◀

LES COVES DEL SALNITRE

INTIMITATS PETRIFICADES DE LA MUNTANYA

Sovint, rere les genialitats d'un artista, hi ha la inspiració fruit de la contemplació i del gaudi d'un espai natural. Aquest és el cas entre les coves del Salnitre i el genial arquitecte Gaudí, que, com Santiago Rusiñol, es va enamorar de les cavitats de Collbató i de tot plegat en van sortir bona part dels seus treballs. D'ineludible visita, aquestes cavitats formen part de la variada gamma de coves i avencs que l'aigua de pluja ha forjat als budells de la muntanya com a conseqüència de la seva acció sobre el material calcari i el conglomerat, deixant un paisatge càrstic del qual són un gran exponent. El Pou del Diable, la Sala de la Catedral, la Cova del Cambril, la Sala de la Verge, les Barricades, l'Elefant, els Ous Ferrats..., tot un complex de formes, columnes, estalagmites i estalactites visitables en 549 m de longitud i 20 m de desnivell; i tot a una temperatura de 14 graus. Per reservar la visita, cal trucar al telèfon 93 777 90 76. ◀

LES AGULLES DE MONTSERRAT

UN LABERINT DE DEU MILIONS D'ANYS

A l'actual Depressió Central Catalana hi havia una mar interior amb un golf de poca profunditat. A aquesta mar desguassaven els cabalosos rius pirinencs i els del desaparegut massís catalano-balear, fent potents acumulacions de conglomerat barrejades amb sorres i argiles que més tard originaren les margoses, els gresos i les calcàries que ompliren la mar —i que durant els mil·lennis següents es va dessecar. Fa deu milions d'anys, uns cataclismes geològics van propiciar l'aixecament del sòl i va emergir el massís. Tot aquest món de pedra va quedar a mercè dels agents atmosfèrics, la pluja, el vent i les glaçades, els quals van esculpir un bosc d'agulles de formes capricioses. Des de Can Maçana neix un corriol que s'endinsa costerut entre aquests cims. ◀

Juan Carlos Borrego. Autor de guies d'excursionisme i de la recent novel·la *Cafè amb sal*. **Albert Lleal.** Fotògraf especialitzat en fotografia científica i de natura.

